

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > גמרא בבא בתרא עיון 004

גמרא בבא בתרא עיון 004

בלתי מוגה

שיעור 4

חזרה לנקודה בה אחזנו בשבוע שעבר.

מבואר בדברי הרא"ש שאדם שרוצה לכנס לשלו יכול אף בהוצא ודפנא אבל כשבונים באמצע אין האחד א כי חברו יכול לטעון כי רוצה לבנות בהוצא ודפנא כי חברו יכול לטעון איני רוצה לעשות מעותיי אנפראות, אני חושש שמא הכותל ייפול ויהיו לי יותר הוצאות.

לכאורה מהיכן באה הזכות לטענה זו אני לא רוצה בעתיד להוציא יותר ואני מכריח את חברי להוציא עכשיו יותר, דלכאורה כל החיוב לבנות זה מצד היזק ראייה וכיוון שסילק את הנזק עשה את המוטל עליו?

בדברי הרמה מתבאר שלא יכול לכנס לתוך שלו אפילו במחיצה גדולה כי יכול לטעון שרוצה לסמוך קורות. להנ"ל רואים שחיוב בניית הכותל נובע מחמת סיבה נוספת ולא רק בגלל היזק ראייה .

דיוק מרש"י על המשנה ד"ה לפיכך וז"ל "הואיל ובתחילת הבניין חייבום חכמים לבנות בין שניהם", החיוב לבנות כותל הוא מהתורה או מדברי חכמים? כתוב ברש"י שיש תקנת חכמים לבנות כותל, איפה? בין שניהם, יש כאן דין שלישי מדוע לבנות כותל, **תקנת חכמים**.

א"כ ג' סיבות לבניית כותל:

א. היזק ראייה.

ב. מנהג המדינה.

ג. תקנת חכמים.

בודאי שאילו לא היה היזק ראייה חכמים לא היו מתקנים לבנות כותל הכל מתחיל מהיזק ראייה, השאלה היא מהו גדר החיוב? האם הגדר הוא, תרחיק את היזק הראייה, איך? איך שאתה מבין או שתצא מהחצר או שתעשה כותל (חכמים לא אמרו איך לסלק), או שהגדר הוא כיוון שיש היזק ראייה באו חכמים ואמרו דין חדש אתה חייב לבנות כותל ללללל (לא תיקנו לסלק את ההיזק אלא לבנות כותל).

נפקא מינא בין הצדדים.

שאלה: האם משנתינו עסוקה בדיני נזיקין או בדיני איסורין.

ביאור: הדין הוא שספיקא דאיסורא לחומרא, ואילו בספיקא דממונא, המוציא מחבירו עליו הראייה. לפי"ז כאשר מתעורר ספק מהו מנהג המדינה בבניית הכותל, הדין יהיה תלוי בספק האמור אם אנו עסוקים בממונות אזי המוציא מחבירו עליו הראייה, ואם אנו עסוקים באיסורים אזי ספק לחומרא.

ובאמת מצאנו בנידון זה שתי דיעות במפרשים: דעת הרמ"ה כאשר חצי מהמדינה נוהגים לבנות כותל עבה וחצי נוהגים בכותל דק, בונים את הדק משום שבספק ממון המוציא מחבירו עליו הראייה, ואילו הכוס ישועות סובר שבונים את העבה כי ספק איסור לחומרא.

ברמב"ן מבואר שגדר החיוב מורכב גם מדיני ממון וגם מדיני איסורים אבל המפרשים הנ"ל חילקו את הדבר, הרמ"ה סבר שחכמים תיקנו לבנות כותל ואילו הכוס ישועות סבר שחכמים חייבו לסלק את ההיזק בלבד ולכן זה דין איסורי ולא ממוני.

חידוד נוסף

לצד שזה איסור איך השכן יכול לתבוע את השני לבנות כותל זה הרי דין פרטי שלי אבל לתבוע אתה לא יכול, בהכרח שמשנתינו לא עסוקה רק באיסור.

דיוק מדברי השו"ע קנ"ד ג'. איסור לפתוח פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון משום היזק ראייה. מה הדין אם כן פתח והחזיק בו ג' שנים. אומר הרמ"א לא מהני חזקה בכל המיקרים וי"א דבחלון כנגד חלון כן מהני חזקה. מהו החילוק?

מסביר הסמ"ע שהסיבה שלא מהני חזקה היא משום שעשה את מעשיו באיסור וילפינן מפרשת בלק שראה משה שלא היו פתחיהן של עם ישראל מכוונים זה כנגד זה, ואפילו אם השכן מחל לו ועשו על זה קניין עם עדים, אסור להשאיר את אותו פתח כי אסור לך להזיק (בשם הרמב"ן). אבל לי"א דבחלון כנגד חלון שרי דסבירא להו דהאיסור תלוי בקפידיא ובחלון לא נהוג להקפיד.

למדנו מהדברים שאם שתי השכנים לא מקפידים זה על זה כלל (לא בפתח לא בחלון וה"ה בחצר השותפין) ישנם שתי דיעות האם יש איסור בדבר האם היזק ראייה נאסר דווקא כשאחד מקפיד וכ"ש שניהם או שבכל מקרה יש איסור בדבר.

לפי מה שחקרנו למעלה, אם משנתינו עסוקה בדיני ממנונות **לכאורה** צריך להיות הדין שמהני מחילה, אבל אם עסוקה באיסורים צריך להיות הדין שלא מהני מחילה.

עיון בדברי הרא"ש בסימן ב' (4 שורות לפני הסוף), "אבל אם יש עדים שמחלו השותפים זה לזה על היזק הראייה, שוב אין יכולין לחזור בהם, אע"פ שהאומר לחבירו קרע כסותי יכול לחזור בו במקרה שלנו, לא יוכל לחזור בו. מדוע? שאני הכא שתביעת ממון יש ביניהם שנתחייב כל אחד לחבירו לסייעו בבניית הכותל ודומה לבעל חוב שמחל ללווה על החוב. אני חייב לשכן חצי כותל ברגע שמחל השני כבר לא חייב. לפי הצד שחכמים חייבו להרחיק את הנזיקין זה ודאי לא שייך למחילה כי החיוב לסלק את הנזיקין הוא תמידי, אבל לפי הצד שהחייב הוא לבנות כותל ודאי ששייך מחילה.

שואל ר' אלחנן גם אם מחלתי אתמול אבל היום יש פה עוד פעם היזק ראייה ויש פה חיוב חדש לבנות כותל, כי גם לפי הצד שהחייב הוא לבנות כותל, הרי ודאי שזה נובע מהיזק ראייה אז אמנם את הסיבה של אתמול מחלתי אבל היום יש סיבה חדשה לחייב אותו לבנות כותל? מתרץ ר' אלחנן שמחילה ההגדרה היא כאילו התקבלתי א"כ הוא פרע לו את חיוב הכותל.

להבנת הדברים ביתר שאת

יש לחקור לצד השני שחכמים חייבו לבנות כותל האם זה חיוב בכל רגע ורגע להוציא חצי מההוצאות בשביל לסלק את היזק הראייה, או שמכיוון שיש היזק ראייה אתה חייב את חצי ההוצאות. וביתר חידוד האם ההיזק ראייה זהו הגדרת החיוב- סלק את ההיזק ע"י בניית כותל- חיוב תמידי, או שזה טעם גרידא מדוע הם חייבו לבנות כותל אבל בעצם אין לי חיוב לסלק בכל רגע את ההיזק ראייה.

נפ"מ אם מחל ביום א' וביום ב' מתחרט, אם ההגדרה היא שיש כאן היזק ראייה ואתה חייב לשלם ממון לסלק את ההיזק ודאי שיכול לחזור בו כי המחילה של אתמול לא מועילה כלום לחיוב שיש לי היום לסלק את ההיזק, אבל אם החיוב הוא לבנות כותל, ודאי יכול למחול אע"פ שהסיבה שמחמתה תיקנו היא בגלל היזק ראייה אבל סוף כל סוף החיוב הוא לבנות כותל ועל זה הוא מחל.

סיכום ג' צדדים מהי בדיוק תקנת חז"ל:

א. חייבו לסלק היזק ראייה, איך? איך שתבחר, צא מהחצר או שתבנה כותל.

ב. תיקנו לבנות כותל לסלק את ההיזק.

ג. לא חייבו לסלק היזק ראייה אלא זה רק סיבה לחיוב לבנות כותל.

לצד א' ודאי שלא מועיל מחילה, לצד ב' מתחדש החיוב לבנות כל הזמן בגלל ההיזק, לצד ג' זה ממוני בלבד ולכן מועיל מחילה.

לצד ג' מדוע מחייבים לבנות כותל שוב? מכיוון שזה חלק מהחיוב.

לפי"ז דברי הרא"ש ברורים מאד, כי הסיבה לבנות באמצע כי כך חכמים תיקנו כשהסבה לדבר היא היזק ראייה ולכן אין שאלה על הרא"ש למה חייבים באמצע.

נדון בכונס לתוך שלו

אם אחד כונס לתוך שלו בהוצא ודפנה אומר הרמב"ן והנ"י לא יכול שמא ייפול הכותל ובין לבין יהיה היזק ראייה, והרא"ש אומר שיכול לכנוס ולבנות הוצא ודפנה, אבל אם יש תקנת חכמים לבנות כותל- חיוב ממוני גרידא איך אני יכול לכנוס לתוך שלי הרי יש חיוב לבנות כותל לא בגלל ההיזק ראייה אלא בגלל תקנת חכמים???

תשובה לדבר, כשאין היזק ראייה אין את הסיבה מדוע לחייב אותו בכותל, ומכיוון שהוא קדם וכנס לתוך שלו, הוא סילק את סיבת החיוב הממוני של בניית הכותל, דברים נפלאים מאד. כמו שהט"ז אומר שאם האחד נסע לחו"ל אין עליו חיוב כי אין היזק ראייה.

יתר על כן אומר החזו"א שאפילו לשיטת הרא"ה שאוסר לכנוס לתוך שלו אפילו במחיצה עבה, אבל אם קדם וכנס לתוך שלו אין מה לעשות כי הוא סילק את החיוב.

יצא בדברי הרא"ש שכל האיסור נבנה על סמך שיש תביעה ממונית ואילו סילקנו את התביעה הממונית אין איסור כי אילו היה נשאר איסור אז איך מועיל מחילה היינו אין איסור לעצמו אלא רק כשיש תביעה ממונית, או שמראש אין איסור אלא רק

לתביעה ממונית או שהאיסור הוא עד כמה שיש לי חיוב לבנות כותל אחרת אין איסור להסתכל בדברי חברו.

מבואר שהכותל הוא סוגיה ממונית גרידא. ראינו ארבע סיבות מדוע לבנות כותל, אם זה סוגיה ממונית זה מצד עין רעה ועינא בישא ולא אוחז שיש חיוב מדין צניעות כי עדיין האיסור יעמוד בעינו ולא יועיל מחילה, רואים שהרא"ש לכאורה למד שאין כאן איסור צניעות אלא הכל עניין ממוני, אבל לרמה והרמב"ן שיש גם עניין איסורי לכן גם אם מחלתי אני חייב לבנות מדין האיסור אבל על זה לכאורה אי אפשר לתבוע.

א"כ דברי הרמה והכוס ישועות זה כבר מחלוקת ראשונים הרא"ש והרמב"ן.

ויש סתירה בדברי היד רמה כי מצד אחד זה הוא אומר שזה דין ממוני ומצד שני הוא אומר שמחילה לא עוזרת ועדיין צריך לבנות מצד האיסור? והדברים קשים.

- [\[מסכת ב"ב פרק א 1\]](#)

Source: <http://bilvavi.net/shiur/004> גמרא בבבא בתרא עין-004

Links

[1] <http://bilvavi.net/gemara.bb>